

Mahir Tahir oğlu QARAYEV

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin doktorantı

E-mail: mahir.qarayev@gmail.com

AQRAR SAHƏNİN MADDİ-TEKNİKİ BAZASININ İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ PERSPEKTİVLƏRİ

Xülasə

Qloballaşma prosesi şəraitində aqrar iqtisadiyyatın müasir inkişaf səviyyəsi kənd təsərrüfatının maddi-texniki bazasının modernləşdirilməsini və ondan daha səmərəli istifadə imkanlarının müəyyənləşdirilməsini önə çəkir. Bu baxımdan aqrar sahədə maddi-texniki resurslarla təchizatın istehsalçıların tələblərinə uyğunlaşdırılması ən mühüm məsələlərdən hesab edilir. Ona görə də, elmi-texniki tərəqqinin sürətləndirilməsi hesabına kənd təsərrüfatının müvafiq sahələrinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi tədbirlərinin müəyyənləşdirilməsi və həyata keçirilməsi bu istiqamətdə ən mühüm şərtlərdəndir.

Açar sözlər: maddi-texniki resurs, elmi-texniki potensial, təchizat, məhsuldarlıq, modernləşmə, səmərə.

UOT: 338.518**JEL:** Q16

Giriş

Mövzunun aktuallığı. Araşdırmalar göstərir ki, sənayenin tədarük etdiyi istehsal vasitələrinin bölüşdürülməsi və dövriyyəsi prosesini həyata keçirən bu sahə aqrar-sənaye sferasının maddi-texniki bazasının formalaşmasına və inkişafına, əmək məhsuldarlığının artmasına təsir göstərir. Sənayedən kənd təsərrüfatına və aqrar-sənayenin digər sahələrinə maddi-texniki vasitələrin rəşional təşviqindən tutmuş, mövcud istehsal müəssisələrinin normal işləməsi, xüsusən avadanlığın ehtiyat hissələri və təmiri yolu ilə onların işlək vəziyyətdə saxlanılmasından əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Ona görə də, təchizat sistemində struktur dəyişikliklərinin xarakterik cəhəti obyektiv iqtisadi qanunların ən dolğun şəkildə nəzərə alınması və praktikada istifadə olunmasını tələb edir. Bu baxımdan aqrar sahənin dayanıqlı inkişafında maddi-texniki ehtiyatların istehlakçıları ilə təchizatçıları arasında rəşional iqtisadi münasibətlərin qurulması həlledici rol oynayır.

Aqrar-sənaye sferasında maddi-texniki ehtiyatların istehsalçıları və istehlakçıları arasında birləşdirici əlaqə emal müəssisələrini, səhmdar cəmiyyətləri, kənd təsərrüfatı kooperativlərini və fermer təsərrüfatlarını maddi resurslarla təmin edən aqrar tədarük təşkilatlarına aiddir. Qeyd etmək lazımdır ki, maddi-

texniki təchizatın mütərəqqi formalarının tətbiqində istehlakçıların, təchizatçıların, aqrar-sənaye müəssisələrində maddi ehtiyatların operativ idarə edilməsi vəzifəsi heç də az əhəmiyyət kəsb etmir. Belə şəraitdə kənd təsərrüfatı istehsal infrastrukturunun ən vacib sahələrindən biri kimi logistika sektoru ilə daha səmərəli iqtisadi əlaqələrin formalaşdırılması tələb olunur. Bütün bunlar mövzunun aktuallığını şərtləndirən əsas amillərdir.

Tədqiqatın məqsədi. Tədqiqatın məqsədi aqrar sahənin dayanıqlı inkişafında mühüm rol oynayan maddi-texniki bazadan daha səmərəli istifadənin elmi əsaslarının araşdırılmasından, bu sahədə mövcud vəziyyəti təhlil etməklə maddi-texniki bazanın inkişaf istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsindən ibarətdir.

Aqrar iqtisadiyyatın müasir inkişaf səviyyəsi və qloballaşma prosesi aqrar-sənaye sferasında maddi-texniki ehtiyatların yenidən formalaşdırılmasını, onun modernləşdirilməsini və daha səmərəli istifadə imkanlarının müəyyənləşdirilməsini tələb edir. Bu mexanizm maddi-texniki resurslarla təchizatın bazarın tələblərinə uyğunlaşdırılmasını önə çəkməklə, istehlakçı ilə istehsalçı arasında qarşılıqlı əlaqələri gücləndirmək, maddi ehtiyatlar çatışmazlığını aradan qaldırmaq, hər bir müəssisəyə öz maliyyə vəziyyəti daxilində tələbatlarına cavab verən maddi-texniki resurslar əldə etmək üçün real

imkanlar yaratmaq vəzifələrini müəyyən edir [4, s.56].

Müasir şəraitdə ölkə iqtisadiyyatının təşkili və idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi sahəsində yeni çağırışlar aqrar sahənin maddi-texniki təchizatı sisteminə də aiddir. Məlumdur ki, aqrar sahədə fəaliyyət göstərən bütün müəssisə və təşkilatların uğurlu fəaliyyəti daha çox bu sistemin rəvan və fasiləsiz işləməsindən asılıdır. Bu baxımdan aqrar-sənaye müəssisələrinin daha təkmil idarə edilməsində müvafiq struktur dəyişikliyinə aparılmasını və ilk növbədə, maddi-texniki vasitələrin topdansatış ticarətinə tez və tam keçidini zəruri etmişdir. Elmi-texniki tərəqqinin sürətləndirilməsi, istehsal potensialından səmərəli istifadə və kənd təsərrüfatının müvafiq sahələrinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin uğurla həyata keçirilməsinin mühüm şərtidir [2, s.16]. Belə şəraitdə aqrar-sənaye sferasının maddi-texniki vasitələr istehsal edən sahələri ilə kənd təsərrüfatı arasında vasitəçi kimi maddi-texniki təminat sahəsinin rolu böyükdür.

Materiallar və müzakirələr

Kənd təsərrüfatı müəssisələrinin maddi-texniki bazası istehsal, satış və istehlakın təşkili prosesində iştirak edən vasitələrin məcmusunu əks etdirir. İqtisadi ədəbiyyatda istehsalın maddi-texniki bazası maddi sərvətlər yaratmaq və cəmiyyətə xidmət göstərmək üçün istifadə olunan məhsuldar qüvvələrin, istehsal mexanizminin elementlərinin məcmusu kimi xarakterizə olunur. İstənilən sosial-iqtisadi formasiya şəraitində istehsal prosesində və müəssisələrin fəaliyyətində həlledici rolu göstərilən amillərin mövcudluğu oynayır. Ümumiyyətlə, istehsal münasibətlərindən asılı olmayaraq, kənd təsərrüfatı istehsalını özündə ehtiva edən maddi istehsalın mühüm təbii-maddi elementi istehsal vasitələridir. Bu səbəbdən də, , qeyd etmək olar ki, kənd təsərrüfatı istehsalında məhsuldarlıq, müəssisələrin və ayrı-ayrı sahələrin inkışafı əsas fondlarla təminat səviyyəsindən, onların keyfiyyətindən və struktur tərkibindən asılıdır. Ona görə də, əsas fondların keyfiyyət və kəmiyyətə təkrar istehsalı mikro və makro səviyyədə iqtisadi artımın zəruri şərti hesab edilir.

Bu cür tendensiyalar və əsas istehsal fondlarının təkrar istehsalı təsərrüfat subyektlərinin rentabelliği ilə təmin edilir. Kənd təsərrüfatının əsas fondlarının təkrar istehsalının iqtisadi xarakterinə bir sıra amillər, xüsusən təsərrüfat subyektlərinin fəaliyyət göstərməsi üçün xarici mühit, onların istehsal fəaliyyətinin səmərəliliği, əsas fondların fəaliyyətinin xarakteri və xüsusiyyətləri təsir göstərir. Təbii ki, istehsalın maddi-texniki bazasının mahiyyətini dərk etmədən təkrar istehsal proseslərinin lazımı sürət və nisbətlərlə təmin edilməsinə dair elmi ideyaların əsaslandırılması qeyri-mümkündür. Texniki təminat problemləri kənd təsərrüfatı istehsalı texnologiyalarının işində problemlərə, itkilərin artmasına, texnoloji geriliyə səbəb olur. Hazırda yerli maddi-texniki bazanın keyfiyyətinin aşağı olması innovativ texnologiyaların tətbiqinə və aqrar sahənin daha yüksək inkışaf səviyyəsinə keçidinə imkan vermir. Bu, kənd təsərrüfatı istehsalının maddi-texniki təminatının təkmilləşdirilməsini tələb edir.

İstehsal vasitələrinin artırılması baxımından aqrar iqtisadiyyatın strateji istiqamətlərinin əsas məqsədi innovasiya-investisiya modelinə uyğun olaraq kənd təsərrüfatının əsas fondlarının yenidən qurulması və yeniləşdirilməsidir [5, s.83]. İnnovasiya prosesi müxtəlif sahələrin fəaliyyətinin inkışafına xidmət etməklə nəzərdə tutulan tədbirlərin sistemli, kompleks həllini nəzərdə tutur. Bu zaman ən başlıca məqsəd maddi-texniki bazanı modernləşdirməklə yanaşı, elmi-texniki potensiala uyğun şəkildə elmtutumlu istehsalı təmin etməkdən ibarətdir.

Elmi-texniki tərəqqinin istehsalata tətbiqində onun təsiri ilə torpağın təbii məhsuldarlığının saxlanılması və artırılması xüsusi yer tutur. Elmi-texniki tərəqqi torpağın təbii məhsuldarlığını və təbii quruluşunu bərpa etməklə, həm də aqrar sahənin xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması zərurətini şərtləndirir. Məlum olduğu kimi, torpaq kənd təsərrüfatında əsas istehsal vasitəsidir və elmin təsiri ilə torpaqda yeni xassələr formalaşır. Bu öz növbəsində innovasiya prosesinin yeni növ texnika və texnologiyaların mənimsənilməsi və istehsal olunan məhsulların modernləşdirilməsi baxımından fərqli yanaşma tələb edir. Daha müasir elmi texniki yeniliklərlə zəngin olan maşın, avadanlıq və materialların istehsalata

tətbiqi, daha təkmil istehsal üsullarından istifadəni şərtləndirir. Qeyd edilənlər həmçinin istehsalın təşkilində mütərəqqi idarəetmə metodlarının tətbiqini nəzərdə tutur.

Bu baxımdan əsas fondların sosial-iqtisadi mahiyyəti bu istehsal vasitələri arasındakı əlaqəni və fərqləri əks etdirən bir sıra əlamətlərə görə dövriyyə vəsaitləri ilə müqayisə edilərək aşkar edilir.

İqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, istehsal prosesində əsas fondların istismar müddəti ərzində istifadəsi onların istehlak xassələrinin itirilməsi prosesi ilə müşayiət olunur ki, bu da obyektin köhnəlməsi nəticəsində itkilərə səbəb olur. Ona görə, yüksək və təhlükəsiz texnologiyalardan istifadə etməklə kənd təsərrüfatı işlərinin tam dövriyyəsinin vaxtında və keyfiyyətli həyata keçirilməsini təmin edə bilən logistikanın texnoloji tələbat səviyyəsində kəmiyyət və keyfiyyətə artırılması zəruridir. Bu baxımdan ən mühüm tədbirlərdən biri kimi kənd təsərrüfatı istehsalının texniki və texnoloji modernləşdirilməsinə dövlət dəstəyini və yerli kənd təsərrüfatı maşınqayırmasının inkişaf prioritetlərinə dair mövcud hüquqi aktların təkmilləşdirilməsini qeyd etmək olar.

Araşdırmalar göstərir ki, kənd təsərrüfatı müəssisələrinin səmərəliliyinin artırılması maddi-texniki bazaya innovasiyalar və investisiyalar tətbiq edilmədən, praktiki olaraq mümkün deyil. Bu məqsədə nail olmaq üçün kənd təsərrüfatı istehsalının əsas kapitalına investisiyaların artırılması üçün müvafiq institusional və iqtisadi şərait yaratmaq lazımdır: əsas fondların yenilənməsinə dövlət dəstəyinin formalarının, istiqamətlərinin və ölçülərinin təkmilləşdirilməsi; məqbul dərəcələrlə aqrolizinq və kreditləşmənin inkişafına kömək; yüksək texnologiyalı, daha az enerji tutumlu, ekoloji cəhətdən təmiz növlər üzrə əsas fondların yenilənməsinə investisiyaların stimullaşdırılması və s. Təsədüfi deyil ki, bu sahədə müsbət nailiyyətlər əldə etmək üçün dövlət "rəqabətqabiliyyətli, yüksək texnologiyalara əsaslanan istehsal sahələrinin yaradılmasında iştirak etməklə, zəmanətli satış bazarlarının təmin edilməsi və xarici bazarlara çıxışının həvəsləndirilməsi və himayə edilməsi" [1] məsələlərini öz üzərinə götürür. .

Belə tədbirlərin nəticəsidir ki, son illər kənd təsərrüfatı istehsalçılarına güzəştli şərtlərlə

texniki vasitələr satışı vasitəsilə bu sahədə çatışmazlıqların aradan qaldırılmasına çalışılır. Araşdırma göstərir ki, son 2016-2020-ci illər üzrə əksər kənd təsərrüfatı texnikalarının güzəştli satışında fərqli vəziyyət müşahidə edilir. Belə ki, 2016-cı ilə nisbətən traktorların satışı 2020-ci ildə 77,9% azalmışdır. Müqayisə olunan dövrdə kətanların satışında 80%, kultivatorların sayında 61,4%, səpici aqreqatların sayında 73,9%, pambıqyıqan kombaynların sayında 87,2%, gübrə səpən maşınların sayında 96,8% azalma baş vermişdir. Kənd təsərrüfatı texnika və maşınlar üzrə ən yüksək satış göstəricisi 2017-ci il üzrə müşahidə edilmiş, traktorların güzəştli satışı 36,6%, digər kənd təsərrüfatı maşın və avadanlıqlarının satışı 4,9 dəfə artmışdır [6].

İqtisadiyyatın modernləşdirilməsi şəraitində aqrar sahə məhsulları istehsalında mineral və üzvi gübrələrin verilməsinə, suvarma və torpaq eroziyasına qarşı mübarizə üçün yüksək məhsuldar maşınlarla təchiz edilməyə xüsusi diqqət yetirilir. Eyni zamanda, yem tədarüku və emalı, heyvandarlıq təsərrüfatlarının, komplekslərin və quşçuluq təsərrüfatlarının maddi-texniki təchizatı üçün maşın və avadanlıqların tədarükünün sabit tempə artırılması önə çəkilir. Bu zaman, qabaqcıl təcrübənin və elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətləri aşağıdakı istiqamətlərdə tətbiq oluna bilər: yemin hazırlanması və paylanması mexanikləşdirilməsi, binaların təmizlənməsi, su ilə təmin edilməsi, məhsulların daşına bilən vəziyyətə gətirilməsi, məhsulların daşınmasına nəzarətlə bağlı texnoloji proseslər və s. Heyvandarlıqda bu proseslər əsasən stasionar xarakter daşıyır, ona görə də, onlar nəinki mexanikləşdirilə bilər, hətta bəzi hallarda avtomatlaşdırıla bilər. Heyvandarlıq təsərrüfatlarının və komplekslərinin təminatı peşəkar mütəxəssislər tərəfindən həyata keçirilir, çünki sənaye texnologiyasında mexanikləşdirmə alətləri, elektrik avadanlıqları, avtomatlaşdırma alətləri və heyvandarlıq məhsullarının istehsalı və qəbulunun texnoloji prosesinə nəzarət ən mühüm məsələlərdən biri kimi qəbul edilir [3, s.35].

Heyvandarlıq məhsullarının istehsalının yeni mərhələyə keçidi müasir biliklərin heyvandarlıqda tətbiqi imkanlarına faydalı təsir göstərir. Buna görə də, heyvanların saxlanması üçün daha qabaqcıl texnologiyadan səmərəli

istifadə edən mövcud heyvandarlıq binalarından istifadə təcrübəsi diqqətə layiqdir. Heyvandarlığın səmərəli inkişafı ilk növbədə dayanıqlı yem istehsalına əsaslanır. Ona görə də, yem bitkilərinin məhsuldarlığının artırılması, otların yaxşılaşdırılması üçün geniş tədbirlərin həyata keçirilməsi vacibdir. Bu, yemlərin tədarükü, emalı və istifadəsi üzrə müasir texnologiyalara keçidi sürətləndirməyi, ölkənin və onun regionlarının yem sənayesini daha fəal inkişaf etdirməyi tələb edir. Bununla əlaqədar olaraq, yem istehsalı, tədarükü və hazırlanması üçün yeni texnologiyalardan istifadə etməklə yem istehsalını təmin edən zəruri məşinlərin istehsalı və təchizatının əhəmiyyətli dərəcədə artırılması nəzərdə tutulur. Təcrübədə hazırlanan yemin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına və yemdə qidalandırıcı xüsusiyyətlərin maksimum dərəcədə qorunub saxlanmasına mühüm diqqət yetirilir. Eyni zamanda, yem istehsalının ənənəvi üsulları ilə yanaşı, otununun hazırlanması, yüksək məhsuldar yem yığan məşin və mexanizmlərin istifadəsi əhəmiyyətini qoruyur.

Aqrar iqtisadiyyatın modernləşdirilməsi kənd təsərrüfatının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinin növbəti mərhələsidir. Əsas özəlliyi ondan ibarətdir ki, istehsalçılar yeni, daha səmərəli kənd təsərrüfatı texnikası əldə etmək imkanına nail olurlar. Burada əsas məqsəd mexanikləşdirmə işlərini gücləndirmək, kənd təsərrüfatı işlərinin müddətlərini qısaltmaq, iqtisadiyyatın bəzi yarım sahələrində kompleks mexanikləşdirilməni başa çatdırmaq və mexanikləşdirmə səviyyəsini yüksəltməkdir. Təcrübə göstərir ki, daha təkmil, yüksək məhsuldar məşinlərin əldə edilməsi, həmçinin istehsalın artırılması və kənd təsərrüfatına tədarükün artırılması, ilk növbədə yüksək sürətli və enerji ilə doymuş texnikaların alınması nəzərdə tutulur.

Aqrar sahənin davamlı inkişafının ən mühüm şərtlərindən biri də kənd təsərrüfatında elektrik enerjisindən daha da geniş və hərtərəfli istifadə olunmasıdır. Elektrik enerjisindən istifadə etmək məhsuldarlığını kəskin artırır, əhaliyə mədəni və məişət xidmətini yaxşılaşdırır, istehsal proseslərinin avtomatlaşdırılmasına və bir sıra hallarda iqtisadiyyatın aqrar bölməsində istehsalın kompleks mexanikləşdirilməsinə keçməyə imkan

verir. Son illər kənd təsərrüfatının elektrikləşdirilməsi sahəsində mühüm dəyişikliklər baş vermişdir. Kənd təsərrüfatının demək olar ki, bütün obyektlərinin elektrikləşdirilməsi başa çatdırılmış, dövlət enerji sistemlərindən elektrik enerjisi istehlakının xüsusi çəkisi əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, elektrik enerjisindən istifadə, ilk növbədə, stasionar texnoloji proseslərdə - heyvandarlığın mexanikləşdirilməsi, kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı, istixanalarda suvarma zamanı, ölkənin və rayonların sənaye yardımçı kənd təsərrüfatı müəssisələrində əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Elektrik avadanlıqları ilə təchizatın artması və elektrik enerjisindən istehsal məqsədləri üçün və kənd əhalisinin məişətində daha geniş istifadə edilməsi hesabına elektrik enerjisinin ümumi istehlakı artmaqdadır. Ona görə də, hazırda aqrar sahənin elektrikləşdirilməsinin daha yüksək istehsal və infrastruktur bazasında həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Araşdırmalara əsaslanaraq qeyd etmək olar ki, müasir şəraitdə elektrik enerjisindən istifadənin iqtisadi səmərəliliyinin artırılmasının ən mühüm amili kənd təsərrüfatı istehsalının ixtisaslaşmasıdır. Kənd təsərrüfatı istehsalında elektrik enerjisindən istifadənin genişləndirilməsi müasir elektron hesablama məşinlərindən istifadə etməklə məhsuldar texnoloji proseslərin tətbiqinə səbəb olur. Beləliklə, aparılan təhlillərə əsasən belə qənaətə gəlməyə əsas verir ki, aqrar sahənin modernləşdirilməsi maddi-texniki bazanın təkmilləşməsinə və ondan daha effektiv istifadəyə gətirib çıxarır.

Nəticə

Aqrar sahənin inkişafında maddi-texniki bazadan səmərəli istifadə edilməsi və onun təkmilləşdirilməsi istiqamətlərinin araşdırılması bir sıra nəticələri ümumiləşdirməyə imkan verir. İlk növbədə qeyd etmək olar ki, maddi-texni bazanın yaxşılaşdırılması elmi-texniki nailiyyətlərlə bağlıdır və bu amil, innovativ resurslarla istehsal arasındakı əlaqələrin genişləndirilməsini tələb edir. Kənd təsərrüfatının intensiv inkişafı şəraitdə səmərəliliyin yüksəldilməsi o zaman mümkün olur ki, onlar arasında qarşılıqlı təsir mexanizmi yaradılsın və maddi-texniki bazanın modernləşdirilməsi səviyyəsi optimal proporsiyalı inkişafa əsaslansın. Qeyd etmək lazımdır ki, elmi-texniki potensialdan

intensiv istifadə yalnız elmi nailiyyətlərin istehsalata tətbiqi ilə deyil, həm də kənd təsərrüfatında elmi resursların hər vahidinə görə daha çox əlavə məhsulun alınması yolu ilə qiymətləndirilir. Elmi-texniki nailiyyətlərdən istifadənin yaxşılaşdırılması öz növbəsində innovativ resursların istehsalata tətbiqinin stimullaşdırıcı xarakterini önə çəkir.

Göstərilənlərə əsaslanaraq demək olar ki, müasir şəraitdə aqrar sahədə elmin təşkilinə, onun nailiyyətlərindən istifadəni yaxşılaşdırmağa imkan verən mexanizmin yaradılması öz əhəmiyyətliliyini təsdiq etməklə istehsalın iqtisadi səmərəliliyini intensiv amillər hesabına artırmağa imkan verir. Ümumiyyətlə, aqrar sahədə innovasiya tətbiqinin təşkili yalnız istehsal prosesində yeniliklərin artmasına və miqyasının genişlənməsinə deyil, həm də yeni sortların, toxumların və heyvan cinslərinin keyfiyyətinə nəzarət etməyə imkan verir. Beləliklə, innovasiyaların və elmi-texniki məhsulların kənd təsərrüfatında istifadəsinin genişləndirilməsi istehsal sahələrinin kompleks surətdə resurslara qənaətini təmin etməyə, əsas istehsal resurslarının istifadəsinin optimallaşmasına, bitkiçilik və heyvandarlığın səmərəli sahə quruluşunun formalaşdırılmasına, çevik təşkilati-iqtisadi mexanizmin tətbiqinə zəmin yaradır.

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Tədqiqatın elmi yeniliyi aşağıdakılardan ibarətdir:

-aqrar sahədə maddi-texniki bazanın formalaşdırılmasına təsir edən amillər müəyyənləşdirilmişdir;

-kənd təsərrüfatında maddi-texniki bazadan istifadənin istehsalın səmərəliliyinə təsiri müəyyən olunmuşdur;

-maddi-texniki resurslardan səmərəli istifadənin kənd təsərrüfatının dayanıqlığına təsiri müəyyən edilmişdir;

-maddi-texniki resurslardan istifadənin yaxşılaşdırılmasının prioritetləri müəyyənləşdirilmişdir;

-aqrar sahənin maddi-texniki bazasının inkişaf etdirilməsi imkanları və ondan daha

səmərəli istifadə edilməsi yolları müəyyənləşdirilmişdir.

Tədqiqat işinin tətbiqi əhəmiyyəti. Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti aqrar sahədə maddi-texniki bazanın inkişaf etdirilməsi və maddi-texniki potensialdan istifadənin yaxşılaşdırılması hesabına iqtisadi səmərə əldə etmək imkanlarını müəyyənləşdirməkdən ibarətdir.

Tədqiqat işinin iqtisadi səmərəsi. Modernləşmə şəraitində kənd təsərrüfatında maddi-texniki bazanın inkişaf etdirilməsinin istehsalın iqtisadi səmərəliliyinə və aqrar sahənin dayanıqlı inkişafına təsiri baxımından iqtisadi cəhətdən daha effektiv tədbirlər müəyyənləşdirməyə imkan verir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. “Elm haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. 14 iyun 2016-cı il.
2. Косников С.Н. Оценка эффективности использования производственного потенциала сельскохозяйственных предприятий и развитие сельских территорий // Труды Кубанского государственного аграрного университета. - 2014. - № 50. - С. 13-18.
3. Кормановский Л.П., Цой Ю.А., Зеленцов А.И. Технологическое и техническое переоснащение молочных ферм: Учебное пособие. М.: Росинформа-гротех, 2014. 268 с.
4. Полухин А.А. Влияние рыночной конъюнктуры на формирование тракторного парка сельскохозяйственных организаций России // Современная конкуренция. 2012. № 34 (4). С. 53-60.
5. Зельднер А.Г. Привлечение инвестиций в инновационно-технологическое развитие АПК с использованием механизма государственно-частного партнерства // Никонские чтения. 2016. Научно-техническое развитие АПК: проблемы и перспективы. М., 2016. С. 82-84.
6. www.stat.gov.az

Махир Тахир оглы ГАРАЕВ
Азербайджанский Государственный Аграрный Университет
E-mail: mahir.qarayev@gmail.com

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ БАЗЫ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ

Резюме

В условиях процесса глобализации современный уровень развития аграрной экономики выдвигает на передний план модернизацию материально-технической базы сельского хозяйства и определение возможностей более рационального ее использования. С этой точки зрения наиболее важной задачей считается снабжение аграрной отрасли материально-техническими ресурсами в соответствии с потребностями производителей. Поэтому самыми важными условиями в этом направлении являются определение и осуществление мер укрепления материально-технической базы соответствующих отраслей сельского хозяйства за счет ускорения научно-технического прогресса.

Ключевые слова: материально-техническая база, научно-технический потенциал, снабжение, производительность, модернизация, эффективность.

Mahir Tahir oghlu GARAYEV
Azerbaijan State Agrarian University
E-mail: mahir.qarayev@gmail.com

DEVELOPMENT OF MATERIAL AND TECHNICAL BASE OF THE AGRARIAN SECTOR PROSPECTS

Summary

In the context of globalization, the modern level of development of the agrarian economy leads to the modernization of the material and technical base of agriculture and the identification of opportunities for its more efficient use. From this point of view, one of the most important issues is to adapt the supply of material and technical resources in the agricultural sector to the requirements of producers. Therefore, the identification and implementation of measures to strengthen the material and technical base of relevant sectors of agriculture through the acceleration of scientific and technological progress is one of the most important conditions in this direction.

Keywords: material and technical resource, scientific and technical potential, supply, productivity, modernization, efficiency.